



REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO MORA, TURIZMA, PROMETA I RAZVITKA

Strategija razvoja širokopojsnog pristupa internetu u Republici Hrvatskoj do 2008.godine

Zagreb, rujan 2006.

SADRŽAJ

UVOD	3
Razvoj informacijskog društva – prilika i izazovi za Republiku Hrvatsku	3
OCJENA STANJA RAZVIJENOSTI ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU U REPUBLICI HRVATSKOJ	7
Usporedba stanja tržišta širokopojasnog pristupa internetu u Hrvatskoj i Europskoj uniji	7
Zakonodavni okvir relevantan za širokopojasni pristup internetu u Republici Hrvatskoj	9
STRATEGIJA VLADE REPUBLIKE HRVATSKE U PODRUČJU ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU	12
POLITIKA OSTVARIVANJA CILJEVA OVE STRATEGIJE	14
Akcijski plan provedbe strategije	14
Poticaži na strani ponude	15
Poticaži na strani potražnje	15
Politika poticanja razvoja elektroničke trgovine (e-commerce)	16
ZAKLJUČAK	18

Izradilo: Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka u suradnji sa Fakultetom elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu.

Autorsko pravo:

Ovo je javni dokument. Dozvoljeno je kopiranje i raspačavanje dokumenta u tiskanom i digitalnom obliku uz uvjet da je naveden izvor dokumenta i jasno označena sva odstupanja od izvornika kao i autori dodanih i/ili promijenjenih dijelova teksta.

UVOD

Razvoj informacijskog društva – prilika i izazovi za Republiku Hrvatsku

Europska unija pridaje iznimnu važnost razvoju informacijskog društva, a u cilju uključivanja europskih poduzeća, javnih uprava i građana u razvoj globalnog znanja i ekonomije temeljene na informacijama i znanju. Iz tog razloga Unija potiče istraživanja i razvoj novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija, razvoj sadržaja i aplikacija. Europska unija ujedno podržava inicijative koje olakšavaju građanima Unije da sudjeluju u informacijskom društvu i imaju koristi od njega, te donosi i provodi legislativu i norme s ciljem poticanja tržišnog natjecanja.

Značajan element u dostizanju i postizanju ciljeva najkonkurentnijeg i dinamičnog gospodarstva utemeljenog na znanju koje je u mogućnosti postići održivi rast s povećanim zapošljavanjem i socijalnom kohezijom do 2010. godine *jest gospodarstvo utemeljeno na znanju* koje su zemlje članice Unije prihvatile kroz Lisabonsku agendu. Jedan od ključnih instrumenata za razmjenu informacija sastoji se u mogućnosti prijenosa multimedijalnih sadržaja i podataka kao i govora.

Dinamičnost Europskog gospodarstva u velikoj mjeri ovisi o razvoju i primjeni novih tehnologija. Poticanje ponude i potražnje informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT) važno je u ostvarivanju planiranog gospodarskog rasta i zaposlenosti u revidiranoj Lisabonskoj strategiji¹.

Informacijsko komunikacijske tehnologije pokazale su se snažnim poticajnim čimbenikom gospodarskog rasta i konkurentnosti. Gospodarstvo SAD-a je u 1990-im godinama primjenjujući ove tehnologije doživjelo nepredviđen i značajan gospodarski rast. Vodeći se tim uspjehom, Europska unija je postavila putem programa *eEurope2002* i *eEurope 2005* ambiciozan cilj da do 2010.g. postane najkonkurentnije društvo znanja na svijetu. Programi *eEurope* odnosili su se, ne samo na postizanje veće gospodarske konkurentnosti, već su predstavljali jamstvo da će svaki građanin Unije imati pristup modernim komunikacijskim tehnologijama u cilju povećanja kvalitete življenja. Početkom 2005. godine Europska komisija prihvatila je Inicijativu *i2010* koja treba potaknuti razvoj i zapošljavanje u području informacijskog društva i medija. Inicijativa *i2010* zasniva se na tri temeljna stupa: ***zajednički informacijski prostor*** (razvoj širokopoljanskih mreža za pristup internetu diljem Europe te poticanje proizvodnje novih multimedijalnih sadržaja na mreži), ***inovativnost i istraživanja*** (u europske znanstveno-istraživačke programe kao prioritetna područja uključene su tehnologije informacijskog društva), te ***uključivost*** (koja se odnosi na dostupnost tehnologija i usluga informacijskog društva u svim regijama EU i svim slojevima stanovništva kao i manjinskim zajednicama).

Programom *eEurope 2005* zemlje članice EU bile su obvezne donijeti nacionalne strategije širokopoljansnog internet pristupa s ciljem ubrzanja razvoja širokopoljanskih mreža, te istovremeno poticanja korištenja tih mreža, prvenstveno putem novih internet usluga za kućanstva, te za mala i srednja poduzeća. Širokopoljanski pristup internetu otvara i omogućava prilike da se kreiraju nova tržišta kroz razvoj interaktivnih i multimedijalnih aplikacija i usluga, koje će povratno svojim uvođenjem poticati razvoj i ponudu usluga širokopoljansnog pristupa internetu. Akcijski plan

¹ „Time to Move Up a Gear“ The European Commission's 2006 Annual Progress Report on Growth and Jobs:http://europa.eu.int/growthandjobs/annual-report_en.htm

eEurope 2005 prihvaćen 2002. godine između ostalog promovira uspostavljanje sigurnih usluga, aplikacija i sadržaja koji se temelje na širokopojasnoj infrastrukturi.

Pristup internetu velikim brzinama putem širokopojasnih komunikacija otvara temeljne pretpostavke za ispunjavanje vizije informacijskog društva. Nedovoljna dostupnost širokopojasnog pristupa internetu s druge strane dovodi do digitalnog jaza (engl. *digital divide*), što označava jaz između pojedinaca, tvrtki i zemljopisnih područja u dostupnosti i iskorištenju razvojnih potencijala informacijsko komunikacijskih tehnologija.

Razvoj širokopojasnih komunikacija omogućava stvaranje i primjenu novih zahtjevnih aplikacija i poboljšanje postojećih. Ono potiče gospodarski rast kroz stvaranje novih usluga i otvaranje novih investicija i radnih mjesta. Također, taj razvoj utječe i na produktivnost mnogih postojećih procesa što dovodi do većih dohodaka i brzih povrata investicija. Vlade zemalja članica EU su na svim razinama prepoznale utjecaj širokopojasnih komunikacija na svakodnevni život i usredotočene su osiguravanju jednakih pogodnosti za sve segmente stanovništva i gospodarstva².

Dostupnost širokopojasnih usluga jedan je od ključnih elemenata koji lokalnim samoupravama omogućava i olakšava privlačenje ulaganja, uvođenje rada na daljinu, zdravstvene pomoći, kvalitetnijeg obrazovanja i kvalitetnijih usluga javne uprave.

Internet je glavna pokretačka okosnica informacijskog društva. Stoga je Europska komisija utvrdila zadatke s ciljem povećanja korištenja interneta, od kojih je najvažniji učiniti internet dostupnim svakom građaninu, kućanstvu, školi, poduzeću i državnoj upravi povećanjem širine pojasa pristupa internetu, smanjenjem cijene usluga i povećanjem sigurnosti na internetu. Istovremeno je potrebno raditi i na uvođenju novih aplikacija i stvaranju digitalnih sadržaja. Komisija stoga vodi programe koji:

- povećavaju korištenje interneta u društvu;
- stimuliraju kreiranje i proizvodnju visokokvalitetnih multimedijских sadržaja, osobito s obzirom na bogatstvo i raznolikost jezičnog i kulturnog nasljeđa Europe;
- omogućavaju europskim poduzećima da postignu vodeću ulogu u razvoju internetskih aplikacija;
- potiču istraživanja i razvoj novih tehnologija i aplikacija za dobrobit građana;
- stimuliraju razvoj elektroničkog rada i trgovine (engl. *e-working*, *e-commerce*);
- osiguravaju dostupnost infrastrukturne osnovice za ostvarivanje gore navedenih ciljeva.

Među inicijativama koje se odvijaju, važno je istaknuti eJavnu upravu (engl. *eGovernment*) i eUključivost (engl. *eInclusion*). eJavna uprava odnosi se na primjenu informacijskih i komunikacijskih tehnologija na svim razinama javne uprave (lokalnoj i središnjoj nacionalnoj razini, ali i na paneuropskoj razini prekograničnih usluga javnih uprava zemalja članica EU i usluga javne uprave Europske komisije). U sinergiji s organizacijskim promjenama i pojavom novih sadržaja i usluga javne uprave, očekuje se poboljšanje kvalitete javnih servisa, podrška javnim političkim procesima, i jačanju demokracije. Stoga je i u Akcijskom planu eEuropa 2005. glavni politički naglasak stavljen upravo na eJavnu upravu. Ovaj program potiče podizanje standarda vođenja i upravljanja javnom upravom, unaprjeđuje komunikaciju i suradnju institucija javne vlasti i građana i poduzetnika, u bitnome doprinosi reduciranju administrativnih prepreka u svim područjima na koja utječe javna uprava, te povećanjem dostupnosti svih informacija i mogućnosti

² „Connecting Europe at High Speed: National Broadband Strategies“, COM(2004)369.

učinkovitog komuniciranja s tijelima vlasti unaprjeđuje odvijanje demokratskih procesa u društvu. U smislu osiguravanja potrebne infrastrukture, prisutnost svih institucija javne vlasti na internetu širokopojasnim pristupom internetu jedan je od temeljnih preduvjeta za ostvarivanje ovoga koncepta. Osim navedene šire društvene koristi, uključivanje vladinih i drugih javnih institucija ima i vidljive izravne gospodarske učinke, koji se očituju na primjer u smanjenju troškova javne uprave, povećanju učinkovitosti i djelotvornosti, kao i transparentnosti provođenja postupaka javne nabave (što ujedno doprinosi borbi protiv korupcije), te povećanju potražnje za uslugama zasnovanim na širokopojasnom pristupu internetu, i to na nediskriminirajućoj osnovi, čime se izravno potiču ulaganja i slobodno tržišno natjecanje.

eUključivost je okvirni program usmjeren prvenstveno na rješavanje jednog od osnovnih problema današnjice u pogledu razvoja tzv. nove ekonomije. Ne samo da u svjetskim, kontinentalnim i užitim regionalnim okvirima postoji značajan "digitalni jaz" (engl. *digital divide*) između zemalja, u pogledu mogućnosti pristupa širokopojasnim uslugama i njihovog stvarnog i učinkovitog korištenja, nego i unutar jednog društva postoji veliki digitalni jaz između regija, odnosno podskupina stanovništva. Osnovni strateški i politički cilj programa *eUključivost* je omogućavanje svim slojevima društva sudjelovanje u novom društvu znanja, što napose podrazumijeva osiguravanje ravnopravne dostupnosti usluga i sadržaja:

- ljudima sa smanjenim mogućnostima korištenja (zbog spola, etničkog porijekla, životne dobi, nedostatnog obrazovanja, itd...);
- osobama s posebnim potrebama (*eDostupnost* – engl. *eAccessibility*);
- osobama koje žive u različitim regijama, pa tako također i regijama u kojima pružanje usluga širokopojasnog pristupa internetu nije komercijalno isplativo.

U lipnju 2005. Europska komisija je pokrenula inicijativu „i2010: Europsko informacijsko društvo za rast i zapošljavanje“³ (engl. „*i2010 – A European Information Society for growth and employment*“), koja predstavlja strategiju modernizacije i primjene svih političkih instrumenata Unije s ciljem poticanja razvoja digitalne ekonomije, koji obuhvaćaju regulatorne instrumente, istraživanja, te partnerstvo s privatnim sektorom. U inicijativi se ističu tri glavna politička cilja:

- stvaranje europskog informacijskog prostora – otvorenog i konkurentnog zajedničkog tržišta usluga informacijskog društva i medija u EU-u;
 - modernizacijom zakonodavstva za audio-vizualne usluge, koja je započela Komisijinim prijedlogom za reviziju Direktive o televiziji bez granica⁴, izrađenim 2005;
 - revizijom važećeg regulatornog okvira za elektroničke komunikacije iz 2002;
 - definiranjem i implementacijom strategije za sigurno Europsko informacijsko društvo (2006.);
 - identifikacijom i provedbom akcija u vezi interoperabilnosti, te napose upravljanja digitalnim pravima (2006/2007.);

³ Priopćenje IP/05/643 nalazi se na stranici: http://europa.eu.int/information_society/eeurope/i2010/docs/press_release_en.pdf. Detaljnije informacije su na: http://europa.eu.int/information_society/eeurope/i2010/index_en.htm.

⁴ Konsolidirani tekst danas važeće direktive (89/552/EEC, amandman 97/36/EC) nalazi se na: http://europa.eu.int/eur-lex/en/consleg/pdf/1989/en_1989L0552_do_001.pdf. Prijedlog Komisije za izmjenu te direktive nalazi se na: <http://europa.eu.int/comm/avpolic/regul/com2005-646-final-en.pdf>. Eksplanatorni dodaci su na adresama: <http://europa.eu.int/comm/avpolic/regul/newtwf-ia.pdf>, odnosno: <http://europa.eu.int/comm/avpolic/regul/newtwf-ia-annex.pdf>.

- analizom i poduzimanjem svih potrebnih prilagodbi Zajedničke pravne stečevine (Acquis Communautaire) iz područja elektroničkih komunikacija, što će se provesti tijekom 2007;
- aktivnom primjenom postojeće i buduće promijenjene Zajedničke pravne stečevine iz područja elektroničkih komunikacija;
- povećanje ulaganja u istraživanja informacijskih i komunikacijskih tehnologija za 80%;
- smanjivanje digitalnog jaza kroz promociju projekata u okviru inicijativa eJavna uprava i eUključivost.

Kratka uvodna analiza aktivnosti tijela Europske unije pokazuje duboku prožetost planiranih društvenih i političkih procesa sa strategijom i politikom poticanja razvoja infrastrukture informacijskog društva. Nema nikakve sumnje da je Europska unija prihvatila razvoj društva znanja, pa time i njegovu tehnološku infrastrukturu, kao pitanje prvorazredne političke važnosti i temeljnog javnog interesa. Odatle dolazi i interes država za intervenciju u relevantnim područjima gospodarstva, koji mora biti usmjerena na osiguravanje neometanog i strukturno ujednačenog razvoja podsektora elektroničkih komunikacija, odnosno širokopojasnog pristupa internetu. Stoga je uloga tijela državne uprave, regulatornih tijela i drugih državnih tijela, u ovoj početnoj fazi razvoja infrastrukture informacijskog društva od najveće važnosti.

Slijedeći predanost načelima društva znanja i slobodne ekonomije i aktivne politike priključenja Europskoj Uniji, Vlada Republike Hrvatske strateški je opredijeljena za uravnoteženu i jasnu, prorazvojnu politiku, koju će dosljedno provoditi u domenama nadležnosti institucija, kroz trajno praćenje razvoja politike informacijskog društva i njegove tehnološke infrastrukture u Europskoj uniji, te prilagodbu domaćeg zakonodavnog i regulatornog okruženja tim tijekovima. Sva tijela državne uprave te druga državna tijela, a posebno nadležno regulatorno tijelo u telekomunikacijama, Hrvatska agencija za telekomunikacije, vodit će se načelom minimalne, ali učinkovite i odgovorne, intervencije u tijekove slobodnog tržišta, te će promicati i pomagati ravnomjeren razvoj širokopojasnog pristupa internetu, uz djelotvornu provedbu načela smanjivanja digitalnog jaza unutar Hrvatske, kao i digitalnog jaza između Republike Hrvatske i zemalja Europske unije. Institucije Republike Hrvatske aktivno će provoditi sva načela sadržana u inicijativama Europske unije: i2010 Europsko informacijsko društvo, eJavna uprava, eUključivost, eDostupnost i Strategiji za sigurno informacijsko društvo. Potaknuta početnim uspjesima, ali još više neupitnim vitalnim nacionalnim interesima Republike Hrvatske u području razvoja društva znanja, Vlada Republike Hrvatske ustrajat će na provedbi započetih programa: Programa e-Hrvatska 2007, Nacionalnog programa informacijske sigurnosti u Republici Hrvatskoj i Programa HITRO.HR (engl. *One stop shop Programme*).

U cilju ubrzanog priključivanja Republike Hrvatske razvijenim zemljama Europe u pogledu ostvarivanja društva znanja, kojemu jedan od osnovnih temelja čini razvijena infrastruktura širokopojasnog pristupa internetu, Vlada Republike Hrvatske donosi ovu strategiju s ciljem postizanja uspješnijeg djelovanja subjekata u obrazovanju, zdravstvu, gospodarstvu i upravi na državnoj i lokalnoj razini kroz širokopojasnu infrastrukturu, na temelju koje će također izraditi i odgovarajući akcijski planovi provedbe mjera za ostvarivanje ciljeva strategije.

Strategija je izrađena na temelju Studije razvoja širokopojasnog pristupa internetu u Republici Hrvatskoj, koju je izradilo Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka u suradnji s Fakultetom elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu.

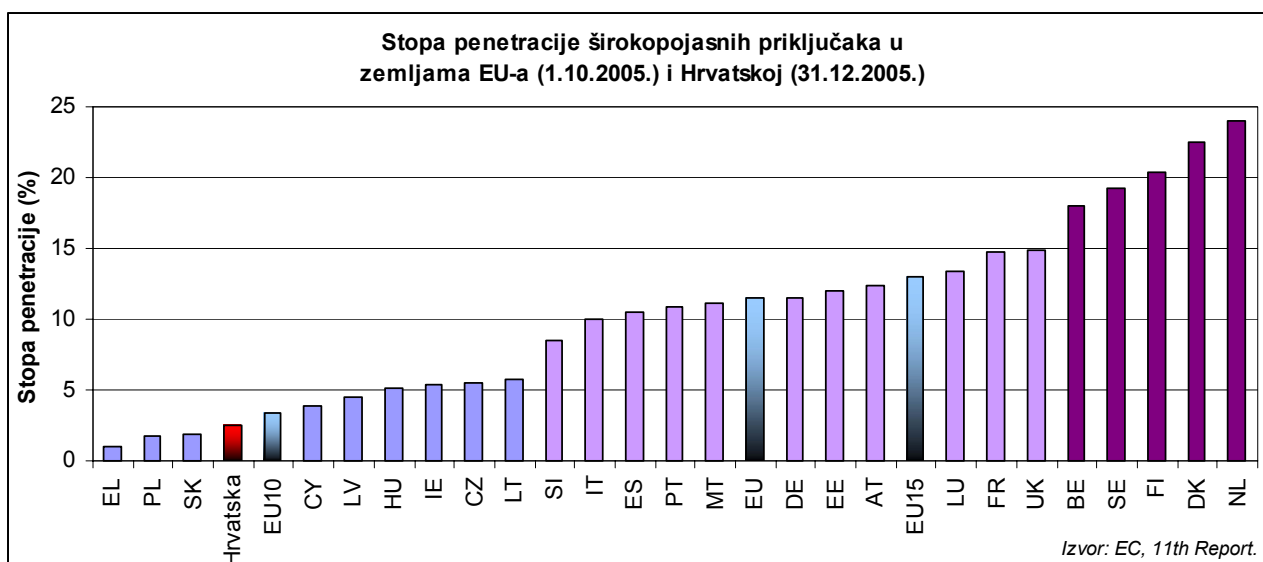
OCJENA STANJA RAZVIJENOSTI ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU U REPUBLICI HRVATSKOJ

Usporedba stanja tržišta širokopojasnog pristupa internetu u Hrvatskoj i Europskoj uniji

U posljednjem izvješću Europske komisije o regulaciji i tržištima elektroničkih komunikacija⁵ navode se sljedeći ključni trendovi u razvoju širokopojasnog pristupa internetu u zemljama Europske unije:

- Nastavlja se snažan rast penetracije širokopojasnih priključaka (broja širokopojasnih priključaka na 100 stanovnika), koja se od 2004. do 2005. povećala sa 7,3% na 11,5% na razini EU25, tako da sada postoji oko 53 milijuna priključaka.
- Povećava se jaz između zemalja Unije sa slabije razvijenom širokopojasnom infrastrukturom (uglavnom nove članice), i onih s boljom, zbog neujednačenog razvoja.
- Širokopojasni pristup internetu ubrzano zamjenjuje klasičan (*dial-up*) pristup. U nekima od članica Unije je tijekom 2005.g. broj širokopojasnih priključaka po prvi puta premašio broj sporih priključaka na internet.
- Zemlje Europske unije i dalje znatno zaostaju za vodećim zemljama svijeta u pogledu širokopojasnog pristupa internetu (Južna Koreja i SAD). Ipak, smanjena je razlika u brzini povećanja penetracije širokopojasnih priključaka.
- Rast penetracije širokopojasnih priključaka u snažnoj je vezi sa slobodom tržišnog nadmetanja u tom području. Tako danas na razini čitave Europske unije alternativni davatelji širokopojasnog pristupa internetu zauzimaju tržišni udio od 49,8% (povećanje od 5,5 postotnih poena u godini dana).
- Zbog napretka u slobodi tržišnog natjecanja, korisnici u Europskoj uniji imaju niže cijene, veće brzine pristupa internetu, i veću raznolikost ponuda širokopojasnih usluga.
- DSL (engl. *Digital Subscriber Line*) tehnologija povećala je svoj udio u ukupnom broju priključaka. U Europskoj uniji (kao i drugdje u svijetu), sljedeći najvažniji način ostvarivanja širokopojasnog pristupa internetu je pristup preko mreža kabelskih televizija.
- Razmotana lokalna petlja (LLU, engl. *Local Loop Unbundling*) je prva opcija izbora za alternativne davatelje širokopojasnog pristupa DSL tehnologijom.
- Učinkovita regulacija tržišta kritična je za ostvarenje ubrzanog rasta penetracije širokopojasnih priključaka. Osim same regulacije cijena, izuzetno je važna uloga nacionalnih regulatornih tijela u primjerenoj implementaciji regulatornih mjera na veleprodajnim tržištima.
- Razvoj novih usluga pozitivno utječe na rast broja novih širokopojasnih priključaka, kao i prelazak sa priključaka sa sporim pristupom internetu na širokopojasne.

⁵ COM(2006)68, Commission of the European Communities, *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, European Electronic Communications Regulation and Markets 2005 (11th Report)*, Brussels, 20.02.2006. Dostupno na adresi: http://europa.eu.int/information_society/policy/ecomm/doc/implementation_enforcement/annualreports/11threport/com_2006_68_en_final.pdf



Slika 1. Stope penetracije širokopojsnih priključaka u zemljama članicama EU i RH u 2005.godini

Slika 1. prikazuje stopu penetracije širokopojsnih priključaka u Hrvatskoj u usporedbi sa zemljama članicama EU. Razvidno je da je u pogledu penetracije priključaka Hrvatska u donjem dijelu ove ljestvice. Do kraja 2005.godine vodeći hrvatski operator, Hrvatske telekomunikacije d.d. prikupio je korisničku bazu od oko 100.000 korisnika, čime je penetracija širokopojsnih priključaka došla na razinu od približno 2,5%. Kada je riječ o zemljama južne i jugoistočne Europe (Albanija, Bugarska, Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora, Makedonija, Rumunjska, Turska), Hrvatska trenutno zauzima drugo mjesto. Međutim, uspjeh Republike Hrvatske u razvoju širokopojsnog pristupa internetu potrebno je mjeriti prema zemljama Europske unije.

Broj korisnika širokopojsnog pristupa internetu u Hrvatskoj povećan je tijekom 2005. za faktor između 4 i 5. Međutim, istodobno je i koncentracija tržišta porasla, s obzirom da se gotovo cjelokupni porast broja priključaka u protekloj godini može pripisati vodećem operatoru. Tako je sada njegov tržišni udio u maloprodaji veći od 90%. Razvoj mreža kabela televizije može se ocijeniti relativno sporim, a tržište usluga širokopojsnog pristupa internetu na veliko (za alternativne davatelje maloprodajnih širokopojsnih usluga) tek je u fazi razvoja. Usluga razmotane lokalne petlje također je u samim počecima razvoja, kao i pristup bežičnim tehnologijama, s obzirom da su koncesije za frekvencije na kojima se pružaju te usluge dodjeljivane tek krajem 2005. i tijekom 2006. godine.

Analizom situacije na domaćem tržištu, te usporedbom sa zemljama Europske unije, mogu se istaknuti sljedeće osobine hrvatskog tržišta širokopojsnog pristupa internetu:

- Stopa penetracije (oko 3,92 %), i trenutno relativno brz porast te stope.
- Trend povećanja koncentracije maloprodajnog tržišta, s rastućim udjelom vodećeg operatora.
- Relativno spori razvoj mreža kabela televizije, a napose njihovog udjela u tržištu širokopojsnog pristupa internetu.
- Početna faza razvoja veleprodajnih tržišta (razmotana lokalna petlja, dijeljeni pristup, *bitstream* pristup).
- Početak razvoja sustava bežičnog pristupa internetu.

S obzirom da je razvoj bežičnog pristupa internetu i veleprodajnih ponuda za davatelje usluga u samom začetku, biti će potrebno obaviti regulatornu analizu stvarnih odnosa na tržištu, uzimajući u obzir maloprodajne i veleprodajne proizvode, kao i situaciju na eventualno povezanim tržištima, te u skladu sa nalazima eventualno poduzeti regulatorne mjere. Također, potrebno je poduzeti regulatornu analizu uzroka nedovoljno brzog rasta broja priključaka širokopojasnog pristupa internetu preko mreža kabelaške televizije.

Vlada Republike Hrvatske smatra da je početni uzlet broja korisnika širokopojasnih priključaka ostvaren u 2005. godini vrlo dobar pokazatelj uspješno započete liberalizacije Hrvatskog telekomunikacijskog tržišta, te da takvom ubrzanom razvoju treba i dalje težiti.

Zakonodavni okvir relevantan za širokopojasni pristup internetu u Republici Hrvatskoj

Propisi koji su na snazi u Republici Hrvatskoj, a čiji se odgovarajući dijelovi odnose i na područje širokopojasnog pristupa internetu su:

- Zakon o telekomunikacijama (NN 122/03, 158/03, 60/04, 70/05)
- Pravilnik o dodjeli radijskih frekvencija (NN 129/05)
- Pravilnik o uvjetima i načinu utvrđivanja mjerodavnih tržišta u telekomunikacijama (NN 127/05)
- Pravilnik o plaćanju naknade za dodjelu i uporabu radijskih frekvencija (NN 49/04, 57/04, 93/05)
- Pravilnik o koncesijama i dozvolama za obavljanje telekomunikacijskih usluga (NN 49/04, 57/04, 123/04, 26/05)
- Pravilnik o plaćanju naknade za obavljanje telekomunikacijskih usluga i djelatnosti (NN 26/05)
- Pravilnik o telekomunikacijskim uslugama (NN 183/04)
- Pravilnik o plaćanju naknade za obavljanje telekomunikacijskih usluga i djelatnosti (NN 26/05)
- Pravilnik o namjeni radiofrekvencijskog spektra (NN 193/03)
- Pravilnik o pristupu mreži i međusobnom povezivanju (NN 185/03)

Tijekom 2005. doneseni su svi preostali podzakonski propisi na temelju Zakona o telekomunikacijama (NN 122/03, 158/03, 60/04, 70/05), tako da je danas na snazi potpuni pravni okvir za područje telekomunikacija.

U okviru multilateralnog i bilateralnog *screeninga*, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka napravilo je detaljnu analizu usklađenosti hrvatskih propisa iz područja elektroničkih komunikacija s pravnim nasljeđem EU-a.

U Hrvatskom pravnom sustavu, u području telekomunikacija, preostala su dva područja koja je potrebno dodatno uskladiti s novim regulatornim okvirom Europske unije, a koja imaju utjecaja na područje širokopojasnog pristupa internetu:

- sustav licenciranja i koncesioniranja operatora i davatelja usluga;
- definicija i analiza tržišta, te određivanje položaja znatnije tržišne snage.

Kada je riječ o sustavu licenciranja, s obzirom da se internetske usluge još od 1999.g. mogu obavljati uz prethodnu obavijest regulatoru, te s obzirom da i u području usluga koje zahtijevaju izdavanje individualnih dozvola na snazi jednostavan sustav licenciranja, kod kojega se dozvola izdaje *de facto* na zahtjev, uz zadovoljenje propisanih uvjeta, i u kratkom roku, može se zaključiti da postojeći sustav licenciranja, unatoč formalnoj neusklađenosti s Pravnom stečevinom EU-a, ne stoji na putu razvoju širokopojasnog pristupa internetu.

Kada je riječ o pitanjima definicije i analize tržišta, u vezi s određivanjem položaja znatnije tržišne snage, izmjenom Zakona o telekomunikacijama (NN 70/05) uspostavljen je *ex ante* sustav, sa zadržanim statičkim pragom od 25% tržišnog udjela mjerelog prihoda na mjerodavnom tržištu, nakon kojega po pravnoj pretpostavci nastupa položaj znatnije tržišne snage. Zakon predviđa i mogućnost izuzeća od slučaja do slučaja, te propisuje temeljne kriterije za analizu tržišta.

Na temelju Zakona o telekomunikacijama iz 2003.g., a prije navedene izmjene, u samom propisu, (članak 51.) postojale su značajne unutarnje nekonzistentnosti odredbi. S jedne strane, bio je zadržan statički kriterij od 25% kao osnovni kriterij za određivanje položaja znatnije tržišne snage. S druge pak strane, regulator je bio *obvezan* provoditi tržišne analize u skladu s novim regulatornim okvirom Pravne stečevine. Zakon je također sadržavao odredbu da se analize moraju provoditi na temelju odgovarajućeg pravilnika. Zbog toga Hrvatska agencija za telekomunikacije nije imala pravnu osnovu za donošenje novih rješenja o položaju znatnije tržišne snage.

Stoga je Pravilnik o uvjetima i načinu utvrđivanja mjerodavnih tržišta u telekomunikacijama donesen po usvajanju Zakona o izmjenama i dopunama zakona o telekomunikacijama (NN 70/05). U izmijenjenom članku 51. Zakona, pored ostalog, utvrđena je nedvojbena pravna osnova po kojoj regulatorno tijelo može odlučivati bez obzira na činjenicu o postojanju ili nepostojanju samog pravilnika. Pribjegavanje statičkom kriteriju od 25% omogućilo je Agenciji privremeni prijelazni rok, u kojemu će dodatno izgraditi kapacitete i znanja za izvođenje složenih tržišnih analiza prema postupcima predviđenima člancima 15. i 16. Okvirne direktive⁶. U protivnom, regulatorno tijelo bilo bi efektivno onemogućeno u utvrđivanju položaja znatnije tržišne snage, što je nužan uvjet za provođenje regulatornih mjera na telekomunikacijskim tržištima.

Pravilnik o uvjetima i načinu utvrđivanja mjerodavnih tržišta u telekomunikacijama (NN 127/05) operacionalizira postupke predviđene u članku 51, stavcima 2 i 3, Zakona, te uvodi popis 18 tržišta u području usluga koja su pogodna za provođenje *ex ante* regulacije⁷. Agencija može utvrđivati i analizirati tržišta s tog popisa, i bez primjene procedura tržišnih analiza uobičajenih u području regulacije slobode tržišnog nadmetanja, s obzirom da su usluge s predmetnog popisa već utvrđene

⁶ 2002/21/EC European Parliament and Council Directive on a Common Regulatory Framework for Electronic Communications Networks and Services, 2002, OJ L108/33.

⁷ Popis tržišta preuzet je iz: 2003/311/EC Commission Recommendation on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to *ex ante* regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services, 2002, OJ L 114/45.

kao one, koje čine zasebna mjerodavna tržišta u području usluga. Osobina zakonskog rješenja, prema članku 51(1,2,3,5) Zakona, jest da ono kroz primjenu Pravilnika omogućuje parcijalnu relaksaciju regulatornog zahvata na ranije široko definiranim tržištima (u skladu s *aquisom* iz 1998.), na taj način da se na temelju članka 51(2) ranije proglašeni SMP operator oslobodi SMP položaja na onom usko definiranom tržištu (članak 6(1) Pravilnika), na kojemu bi eventualno došlo do razvoja učinkovitog tržišnog nadmetanja. Nadalje, članak 51(3) Zakona određuje da se kompanija s tržišnim udjelom manjim od 25% na mjerodavnom tržištu može proglasiti SMP-om samo na temelju postupka određenog Pravilnikom, tj. samo na usko definiranom tržištu. Ovime je uveden prijelazni sustav, čija je uloga da omogući Agenciji aktivan pristup stjecanju potrebnih kompetencija i iskustava u definiranju i analizi mjerodavnih tržišta, imajući za to vrijeme na raspolaganju posve jasan i jednostavan kriterij utvrđivanja položaja znatnije tržišne snage, koji predstavlja nužan uvjet za uvođenje regulacije cijena na predmetnom mjerodavnom tržištu. Pravilnik zato ne propisuje konačni rok do kojega Agencija mora uskladiti rješenja o znatnijoj tržišnoj snazi s njegovim odredbama. On samo utvrđuje da su rješenja donesena po ranijim propisima na snazi do tog usklađivanja. Time je Agenciji omogućena potrebna sloboda i elastičnost u određivanju vlastitog ritma prilagodbe, u skladu s napretkom kojega sama ostvaruje u predviđenom vremenskom okviru od približno dvije godine. Zbog postizanja ciljeva ove Strategije, Agencija mora ubrzano usvajati vještine i postupke, koji će omogućiti potpuno usklađivanje s *aquisom* i praksom Europske unije, pri čemu je osobito potrebno staviti naglasak na područje definiranja i analize mjerodavnih tržišta, i implementacije sustava regulatornog troškovnog računovodstva.

Strateško je opredjeljenje Vlade Republike Hrvatske da se područje tržišnih definicija i analiza, kao i regulacije tržišta, potpuno uskladi s Pravnom stečevinom Unije najkasnije do kraja 2008. godine. To *de facto* znači usklađivanje s općim pravom Unije o tržišnom natjecanju, primijenjenim u sektoru telekomunikacija (elektroničkih komunikacija). Usklađivanje se mora provesti i u samim propisima, ali nužno i u području regulatorne prakse. Do navedenog roka Hrvatska agencija za telekomunikacije mora u cijelosti obaviti sve potrebne pripreme za provođenje postupaka u skladu sa zahtjevima Pravne stečevine. Zbog usklađivanja aktivnosti, nužna je suradnja Hrvatske agencije za telekomunikacije i Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka.

STRATEGIJA VLADE REPUBLIKE HRVATSKE U PODRUČJU ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU

Imajući u vidu navedenu ocjenu stanja razvijenosti širokopojasnog pristupa internetu, Vlada Republike Hrvatske ističe kao glavni strateški cilj u periodu do kraja 2008. godine smanjivanje jaza između Hrvatske i zemalja Europske unije u pogledu stope penetracije širokopojasnih priključaka.

Prema tome kriteriju, Hrvatska je početkom 2005. godine zaostajala za oko devet postotnih poena iza prosjeka Europske unije. Trenutna prosječna stopa porasta penetracije širokopojasnih priključaka u Europskoj uniji iznosi oko četiri postotna poena, dok ta stopa u novim zemljama članicama iznosi oko 2 postotna poena godišnje.

Do kraja 2008. Hrvatska mora dostići razinu gustoće (penetracije) širokopojasnih priključaka od najmanje 12%. To znači da Republika Hrvatska u tom razdoblju mora dosegnuti broj od najmanje 500.000 širokopojasnih priključaka.

Vlada Republike Hrvatske, sva središnja tijela državne uprave, te Hrvatska agencija za telekomunikacije i druga državna tijela, doprinosit će stvaranju uvjeta za ispunjavanje ovog ambicioznog strateškog cilja rukovodeći se sljedećim temeljnim načelima:

- promicanjem slobodnog tržišnog natjecanja na telekomunikacijskim tržištima;
- promicanjem razvoja konkurencije u infrastrukturi, tehnologijama, uslugama i sadržajima;
- poticanjem potražnje za širokopojasnim uslugama sveobuhvatnom informatizacijom sustava javne vlasti i uprave na svim razinama, te posebno osiguravanjem dostupnosti javnih usluga najširem krugu stanovništva korištenjem širokopojasnog pristupa tim uslugama;
- promicanjem strukturno uravnoteženog razvoja infrastrukture i usluga širokopojasnog komuniciranja po regijama Hrvatske uključujući i politiku državnih poticaja i korištenja međunarodnih izvora financiranja;
- uključivanjem svih kategorija stanovništva u društvo znanja;
- promicanjem razvoja elektroničke trgovine i poslovanja, te pravnog okruženja za sigurno elektroničko poslovanje;
- intenzivnim političkim djelovanjem na jačanju povjerenja građana i poduzetnika u sigurnost elektroničkih transakcija;
- potpunim usklađivanjem zakonodavstva, regulatorne politike i prakse regulacije tržišta u elektroničkim komunikacijama, najkasnije do kraja 2008. godine.

Strateško je opredjeljenje Republike Hrvatske da se državna intervencija na telekomunikacijskim tržištima odvija preko za to nadležne tržišne institucije, Hrvatske Agencije za telekomunikacije, kao nezavisnog regulatornog tijela, u suradnji s Agencijom za zaštitu tržišnog natjecanja, pod uvjetima i na način propisan Zakonom o telekomunikacijama.

Stoga se na Hrvatsku agenciju za telekomunikacije postavljaju veliki zahtjevi, ne samo u kontekstu osiguravanja provedbe zakonskih odredbi i strateških opredjeljenja Republike Hrvatske u području

širokopojasnog pristupa internetu, nego i u općem kontekstu telekomunikacija (elektroničkih komunikacija). Hrvatska agencija za telekomunikacije zauzima jedno od najvažnijih mjesta u ostvarivanju ciljeva ove strategije.

Regulatorna politika mora biti konzistentna, jasna, predvidiva, poticajna za ulaganja u sve vrste poslova u području elektroničkih komunikacija, te odgovorna i zakonita, a mora se u prvom redu rukovoditi javnim interesima i interesima potrošača, u smislu domaćih propisa i odgovarajuće Pravne stečevine Europske unije. Ona ne smije dozvoliti održavanje zapreka slobodnom tržišnom natjecanju, niti smije kreirati nove barijere učinkovitoj konkurenciji donošenjem odluka s takvim učincima, odnosno propuštanjem donošenja odgovarajućih odluka.

Regulacija cijena veleprodajnih ponuda za širokopojasni pristup internetu (engl. *bitstream access*) mora se rukovoditi ciljem ostvarivanja uvjeta za dugoročan razvoj infrastrukturne konkurencije, te mora biti poticajna za ulaganja u najučinkovitije tehnologije pristupa. Regulatornom intervencijom u iznose i relativne odnose cijena raspoloživih veleprodajnih opcija pristupa ne smiju se destimulirati ulaganja u nove mrežne resurse. Potrebno je ostvariti ravnotežu između težnje za neupitno potrebnim bržim razvojem konkurencije kroz osiguravanje povoljnih uvjeta ulaska novih poduzetnika na tržište, i dugoročnih interesa razvoja stvarne infrastrukturne konkurencije, koja omogućava trajan napredak ponude naprednijih i raznovrsnijih usluga, i razvoj solidne, dosljedne i učinkovite konkurencije. Regulatorna politika mora se voditi proaktivno, transparentno, u stalnoj suradnji sa svim zainteresiranim stranama, i mora se prilagođavati dinamičnim trendovima tehnološkog razvoja.

Regulatorno tijelo mora ubrzanim tempom unaprijeđivati svoja znanja, ljudski kapital, te analitičke metode i alate za definiciju i analizu mjerodavnih tržišta, određivanje položaja znatnije tržišne snage, nametanje regulatornih obveza, te provedbu regulacije cijena, koje se temelje na odgovarajućim sustavima troškovnog računovodstva kakvima se koriste regulatorna tijela u zemljama Europske unije. Do kraja 2008. godine regulatorni sustav u Hrvatskoj mora biti u stanju u potpunosti i učinkovito prijeći na sustav regulacije znatnije tržišne snage uveden novim regulatornim okvirom Europske unije.

Jedan od najučinkovitijih mehanizama poticanja slobodnog tržišnog natjecanja, povećanja sigurnosti ulaganja, i zaštite korisnika, je provođenje dosljedne politike otvorenosti regulatora prema javnosti. Regulatorno tijelo stoga mora uspostaviti sustav detaljnog praćenja statičkih i dinamičkih tržišnih pokazatelja na svim mjerodavnim tržištima, praćenja parametara kvalitete usluga, vođenja detaljnih registara oskudnih resursa, kao i svih podataka važnih za korisnike telekomunikacijskih usluga, te redovito i ažurno objavljivati te podatke u opširnoj formi. Ono također mora osigurati odgovarajući standard u pogledu brzine obrade zaprimljenih predmeta.

U području razvoja širokopojasnog pristupa internetu od presudne je važnosti praćenje regionalne razdiobe korištenja širokopojasnog pristupa internetu, primarno na razini županija. Strateški je cilj Republike Hrvatske da se taj razvoj odvija čim ravnomjernije, kako kroz različite regije Hrvatske, tako i u svim kategorijama stanovništva. Stoga regulatorno tijelo mora napose, i to najmanje na kvartalnoj osnovi, pratiti regionalni razvoj širokopojasnog pristupa internetu, i u skladu s time javno objavljivati prikupljene informacije te redovito izvještavati Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka.

Internetske stranice Agencije moraju sadržavati sve podatke potrebne poduzećima i poduzetnicima koji već rade na telekomunikacijskim tržištima, ili koji razmatraju mogućnosti ulaganja u nove

poslove na njima, te korisnicima svih telekomunikacijskih usluga, i to bez obzira na to koja institucija proizvodi te podatke. Cjelokupna relevantna dokumentacija Agencije, i svi ostali relevantni sadržaji, moraju postati dostupni u elektroničkom obliku bez naplate na internetskim stranicama Agencije. To se ne odnosi jedino na podatke koji u skladu sa propisima predstavljaju službenu tajnu. Kao mjera poticanja stranih ulaganja i povećanja pravne sigurnosti, nužno je da sve informacije važne za započinjanje i obavljanje aktivnosti na telekomunikacijskom tržištu budu dostupne na stranicama Agencije barem još i na engleskom jeziku.

Dok će učinkovit regulatorni sustav osigurati poticajne uvjete na strani ponude usluga širokopojsnih komunikacija, a napose pristupa, tijela državne uprave i druga državna tijela moraju kontinuirano djelovati na promicanju i poticajima za razvoj sadržaja, bez čega ne može doći do odgovarajućeg razvoja potražnje za širokopojsnim uslugama, a zbog toga niti do značajnijeg povećanja penetracije priključaka, kao osnovnog usporednog pokazatelja. Broj priključaka sam po sebi nije cilj, nego samo indikator uspješnosti razvoja širokopojsnih komunikacija. Da bi do njega došlo, potrebno je djelovati na povećanju količine i dostupnosti hrvatskih sadržaja, bilo da je riječ o sadržajima iz domene javne uprave, pravosuđa, zdravstva, kulture, obrazovanja, znanosti i slično, ili o komercijalnim sadržajima. Tijela državne uprave i druga državna tijela moraju pristupiti poticanju razvoja kvalitetnih hrvatskih sadržaja u okviru svojega djelokruga, rukovodeći se smjernicama iz Akcijskog plana donesenog na temelju ove Strategije, ali i vlastitom inicijativom.

POLITIKA OSTVARIVANJA CILJEVA OVE STRATEGIJE

Akcijski plan provedbe strategije

Vlada Republike Hrvatske će na temelju ove strategije donijeti akcijski plan sa svrhom ostvarivanja njenih ciljeva. Mjere iz akcijskog plana će primjenjivati tijela državne uprave, Hrvatska agencija za telekomunikacije i druga državna tijela, a one će obuhvaćati sljedeća područja aktivnosti:

1. Osiguravanje uvjeta za razvoj slobodnog tržišnog natjecanja i infrastrukturne konkurencije.
2. Potpora usvajanju novih širokopojsnih tehnologija, odnosno njihovom razvoju.
3. Potpora razvoju elektroničkog poslovanja.
4. Smanjivanje digitalnog jaza i ostvarivanje uvjeta za ujednačenu participaciju svih društvenih skupina u informacijskom društvu.
5. Doprinos zaštiti privatnosti komunikacije i sigurnosti podataka, te jačanju povjerenja korisnika.
6. Uravnotežen pristup poticanju razvoja širokopojsnog pristupa internetu po regijama Republike Hrvatske.
7. Sudjelovanje i aktivan doprinos u međunarodnim procesima važnima za razvoj širokopojsnog pristupa internetu.
8. Kontinuirano prikupljanje i evaluacija indikatora izvršavanja ciljeva strategije, kao i mjera akcijskog plana.

Navedena tijela državne uprave i druga državna tijela neće se ograničavati isključivo na provedbu mjera akcijskog plana, nego će proaktivno djelovati na promicanju ciljeva ove strategije u skladu sa svojim zakonskim ovlastima. Mjere iz akcijskog plana predstavljaju minimum potrebnih aktivnosti.

Poticaji na strani ponude

Poticaji na strani ponude odnose se u prvom redu na ostvarivanje uvjeta za stvarnu slobodu tržišnog natjecanja u području širokopojasnih (i ostalih telekomunikacijskih) usluga, a tek zatim na porezne olakšice i druge mjere koje će se primijeniti samo u slučajevima kada tržišni mehanizmi, odnosno mehanizmi provedbe politike poticaja na strani potražnje, ne mogu sami uravnotežiti strukturni (regionalni) razvoj ovih usluga na odgovarajući način, posebno na područjima gdje ne postoji dovoljan komercijalni interes za ulaganja u infrastrukturu širokopojasnog pristupa internetu.

Provedba akcijskog plana može osigurati, u najskorijem roku, dostatne uvjete za inicijalno ubrzanje rasta širokopojasnih usluga. Izvan dosega tih mjera može ostati ujednačen regionalni razvoj, u kojem će slučaju Vlada donijeti odluke o poreznim olakšicama za poduzetnike koji se odluče ulagati u razvoj telekomunikacijske infrastrukture širokopojasnog pristupa internetu u područjima u kojima ne postoji dovoljna potražnja, koja bi poticala na privatna ulaganja.

Na temelju članka 16. stavka 4. Zakona o telekomunikacijama, Vlada RH će raspodijeliti višak sredstava u svrhu poticanja razvoja širokopojasne infrastrukture na područjima gdje postoji nedostatan interes za razvoj i ulaganja u infrastrukturu širokopojasnog pristupa internetu.

Vlada Republike Hrvatske i tijela središnje državne uprave također će poticati sudjelovanje i preuzimanje inicijative od strane tijela lokalne i područne samouprave za uspostavljanje povoljnog okruženja za razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa internetu u lokalnim zajednicama, kroz programe za osposobljavanje lokalne i područne samouprave za pripremu razvojnih projekata, analizu najbolje prakse iz Hrvatske i inozemstva, pripremu pregleda i smjernica za razvoj modela javno-privatnog partnerstva, i drugo.

Na temelju praćenja stanja tržišta po regijama, koje će ažurno obavljati Hrvatska agencija za telekomunikacije u skladu s mjerama koje će biti utvrđene u akcijskom planu, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka razmatrat će potrebe za poduzimanjem odgovarajućih akcija, te će koordinirati aktivnosti s nadležnim tijelima vlasti lokalnih samouprava na jednoj strani, odnosno Vladom Republike Hrvatske i Središnjim državnim uredom za e-Hrvatsku, na drugoj.

Poticaji na strani potražnje

Vlada Republike Hrvatske će preko Središnjeg državnog ureda za e-Hrvatsku, Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka i ostalih tijela državne uprave te drugih državnih tijela, djelotvorno provoditi:

- programe i projekte unutar njih, koji potiču korištenje interneta općenito, i širokopojasnog pristupa internetu, od strane tijela javne vlasti, kao i od strane građana u komunikaciji prema tim tijelima, od kojih su najvažniji:
 - Program e-Hrvatska 2007⁸;

⁸ Vidjeti Operativni plan provedbe Programa e-Hrvatska 2007. za 2004. godinu, dostupno na adresi: http://www.e-hrvatska.hr/ehrvatska/modules/Downloads/upload/operativni_plan_eHR2004.pdf.

- Program HITRO.HR (*One-stop-shop*)⁹;
- Nacionalni program informacijske sigurnosti u Republici Hrvatskoj¹⁰;
- politiku jačanja povjerenja korisnika internetskih usluga u sigurnost njihovih osobnih informacija i poslovnih transakcija izvršenih elektroničkim putem;
- politiku poticanja elektroničkog poslovanja;
- politiku korištenja širokopojasnih usluga od strane tijela javne vlasti zbog poboljšanja efikasnosti javne uprave i komunikacije s građanima, odnosno unaprjeđenja obuhvata i standarda usluga koje ta tijela moraju pružati građanima Republike Hrvatske;
- politiku praćenja razvoja gore nabrojanih područja u međunarodnom okruženju, te aktivnog sudjelovanja u tom razvoju.

Politika poticanja razvoja elektroničke trgovine (e-commerce)

Premda sa stanovišta razvoja širokopojasnog pristupa internetu, poticanje razvoja elektroničke trgovine spada u politiku poticaja sa strane potražnje, ono je na ovom mjestu posebno istaknuto zbog toga što pospješivanje razvoja elektroničke trgovine u značajnoj mjeri ovisi o *političkim* mjerama, a ne samo, niti čak pretežito, o ekonomskim. Elektronička se trgovina prirodno razvija privatnom inicijativom poduzetnika, i tradicionalno je većinom izvan neposrednog dosega države, ali stupanj prihvaćanja i korištenja takvog oblika trgovanja u velikoj mjeri ovisi o povjerenju poduzetnika i potrošača u sigurnost elektroničkih transakcija. Također, kao centralna pitanja nameću se pitanja sadržaja prenošenih internetom (kao predmeta poslovanja – sadržaja s uvjetovanim pristupom), te zaštite intelektualnog vlasništva. Stoga država ima značajnu ulogu u ostvarivanju preduvjeta za razvoj elektroničke trgovine.

Kada je riječ o sadržaju priopćenja prenošenih medijem interneta, bitno je izdvojiti sljedeće:

- *Pitanje regulacije sadržaja.* S obzirom na inherentan globalni karakter interneta, nadležna tijela državne uprave i druga državna tijela trebaju pratiti i sudjelovati u međunarodnom razvoju regulative i politike vezane uz sadržaj, napose kada je riječ o politici prema zabranjenim sadržajima poput širenja mržnje, promicanja nasilja, pornografije, sadržaja štetnih za malodobnike, te ostalih sadržaja koji mogu biti problematični zbog kulturnih različitosti, odnosno različitosti pravnog uređenja država. Politika prema takvoj vrsti sadržaja mora postići zaštitne učinke prema ciljanim društvenim skupinama, a istodobno ne smije kreirati, niti smije služiti kao izgovor za kreiranje, trgovačkih barijera.
- *Pitanje prevencije prijevara.* Do sada možda najveći problem koji stoji na putu razvoja elektroničke trgovine predstavlja nedostatak povjerenja potrošača u sigurnost komunikacije internetom. Taj problem proistječe iz čitavog niza sadržaja i radnji kojima su korisnici

Opće informacije o programu dostupne su na adresi:

<http://www.e-hrvatska.hr/ehrvatska/modules.php?name=Sections&op=viewarticle&artid=12>.

⁹ Vidjeti dokument Strategija programa *One-stop-shop*, koji je dostupan na adresi:

http://www.vlada.hr/Download/2004/12/16/Strategija_POSS_V2.pdf.

Opće informacije o programu dostupne su na adresi:

<http://www.e-hrvatska.hr/ehrvatska/modules.php?name=Sections&op=viewarticle&artid=22>.

¹⁰ Vidjeti Nacionalni program informacijske sigurnosti u Republici Hrvatskoj, koji je dostupan na adresi: <http://www.e-hrvatska.hr/ehrvatska/modules/Downloads/upload/Nacionalni%20program%20informacijske%20sigurnosti%20u%20RH.pdf>. Opće informacije o programu dostupne su na adresi:

<http://www.e-hrvatska.hr/ehrvatska/modules.php?name=Sections&op=viewarticle&artid=18>.

elektroničke trgovine bivali oštećeni, počevši od prijevvara krađom povjerljivih osobnih podataka, odnosno brojeva kreditnih kartica, pa do širenja lažnih informacija o poslovnim rezultatima i vrijednosti dionica kompanija, pomoću kojih su izvršene masovne prijave privatnih ulagača kapitala. Tijela državne uprave i druga državna tijela trebaju pratiti i sudjelovati u kreiranju politike prema prijevarama preko interneta, na međunarodnoj razini, te ažurno implementirati politiku koja štiti interese sudionika u elektroničkoj trgovini, i korisnika interneta u najširem smislu. Mora se također ojačati povjerenje i sigurnost građana u komunikaciju internetom, te u najvećoj mogućoj mjeri štiti njihove interese u svim slučajevima internetskih prijeverara. Podizanje razine povjerenja najšireg sloja građanstva i poduzeća u sigurnost komunikacije prilikom obavljanja transakcija elektroničkog poslovanja i trgovine predstavlja vrlo važan cilj.

Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Središnji državni ured za eHrvatsku, Hrvatski zavod za norme i Hrvatska agencija za telekomunikacije također trebaju, u okviru svojih nadležnosti, pratiti i aktivno sudjelovati u procesima međunarodne normizacije, te provoditi implementaciju prihvaćenih međunarodnih (ili onih razvijenih unutar industrije) norma, u sljedećim područjima:

- širokopojasne pristupne i mrežne tehnologije;
- razmjena digitalnih objekata i podataka;
- video i podatkovne konferencije;
- sustav upravljanja elektroničkim autorskim pravom (engl. *copyright*);
- sigurnost komunikacije (povjerljivost, ovlaštenja, integritet prijenosa podataka, kontrola pristupa podacima);
- elektroničko plaćanje;
- elektronički potpis.

Uz elektroničku trgovinu internetom nerazdvojno su povezana pitanja carinjenja i oporezivanja takve trgovine, koja je inherentno međunarodna. Dok u slučaju trgovine "opipljivim" dobrima zapravo niti ne postoje specifičnosti u odnosu na uspostavljene sustave prikupljanja carina i poreza, otvaraju se pitanja u području trgovine dobrima i uslugama proizvedenim, odnosno prenošenim, u elektroničkom obliku. Međutim, to područje nije predmet ove Strategije.

Također, premda su ona izvan okvira strategije razvoja širokopojasnog pristupa internetu, potrebno je spomenuti i pitanja zaštite intelektualnog vlasništva u kontekstu elektroničke trgovine i poslovanja. Za pretpostaviti je da će vremenom doći do razvoja međunarodnih sporazuma za osiguranje zaštite autorskih prava, patenata i robnih marki. Premda određene tehnologije i tehnički postupci (npr. zaštitno kodiranje podataka) omogućuju određeni dosta visoki stupanj zaštite intelektualnog vlasništva, biti će potrebne i odgovarajuće izmjene u zakonodavstvu s ciljem odvraćanja od prijeverare i krađe intelektualnog vlasništva, te kažnjavanja takvih počinjenih djela.

ZAKLJUČAK

Ovu Strategiju donijela je Vlada Republike Hrvatske s ciljem formuliranja jasnih strateških ciljeva do kraja 2008. godine u području razvoja širokopojasnog pristupa internetu, kao temeljne infrastrukture informacijskog društva. Strategijom su definirani čvrsti ciljevi, na temelju trenutnog stanja i realnih gospodarskih mogućnosti Republike Hrvatske. Definirana su područja u kojima tijela državne uprave i druga državna tijela unutar svojih zakonskih ovlasti mogu doprinijeti stjecanju uvjeta za pospešivanje razvoja širokopojasnog pristupa internetu vodeći politiku čija su načela navedena i obrazložena u ovoj Strategiji.

Vlada Republike Hrvatske smatra da Republika Hrvatska može i mora ubrzati razvoj ovog segmenta gospodarstva po uzoru na zemlje Europske Unije, te stoga kao glavni cilj u sljedeće dvije godine postavlja smanjivanje zaostatka za prosječnim stupnjem korištenja u zemljama Europske unije. Dostizanjem broja od najmanje 500.000 priključaka sa širokopojasnim pristupom internetu do kraja 2008. godine, Republika Hrvatska će bitno smanjiti taj raskorak i time stvoriti kvalitetnu osnovu za razvoj informacijskog društva u Republici Hrvatskoj.